

жим доступу: http://www.sociology.kharkov.ua/socio/index.php?option=com_content&task=view&id=58&lang=ukrain

3. Маргинальность в современной России [Электронный ресурс] / Балабанова Е.С. и др. – М.: Моск. обществ. науч. фонд, 2000. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Margin/_05.php

4. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество / П.А.Сорокин; [под ред. А.Ю.Согомонова]. – М.: Политиздат, 1992. – 544 с.

References

1. Ban'kovskaja S. Chuzhaki i granicy / S.Ban'kovskaja // Otechestvennye zapiski. – 2002. - №.6. – S. 457-467.

2. Klimenko S.P. Social'na mobil'nist' marginal'nih verstv u suchasnij Ukraїni [Elektronnij resurs] / S.P.Klimenko. – Rezhim dostupu: http://www.sociology.kharkov.ua/socio/index.php?option=com_content&task=view&id=58&lang=ukrain

3. Marginal'nost' v sovremennoj Rossii [Elektronnij resurs] / Balabanova E.S. i dr. – М.: Моск. obshhestv. nach. fond, 2000. – Rezhim dostupa: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Margin/_05.php

4. Sorokin P.A. Chelovek. Civilizacija. Obshhestvo / P.A.Sorokin; [pod red. A.Ju.Sogomono]. – М.: Politizdat, 1992. – 544 s.

Yemlyanenko Ye.O., PhD in Philosophy, doctoral student, National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Zaporizhe), gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Construction of marginality and agents of this process

The purpose of scientific research is focused on identifying, organizing and characterizing subjects design marginality. The basis for this analysis is to understand the business process steps marginality. The process of marginalization can be deployed in two vectors: the outside and inside. If the deployment process of marginalization from within the individual determines the marginal society. In this case, the following entities are involved construction of marginality: 1) persons involved in the production processes of social norms and religious values; 2) persons involved in the distribution of the prevailing norms and values; 3) persons in their activities reinforce social barriers limiting the rights of marginal and displacing it from the "core" of society. Provided that the process moves marginality vector inside key subject construction of marginality becomes the individual himself and his inner circle, which is for him psychologically significant.

Keywords: marginality, subject, construction, agent, norms, values and needs.

Емельяненко Е.О., кандидат философских наук, докторант, Национальный институт стратегических исследований (Украина, Запорожье), gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Конструирование маргинальности и агенты этого процесса

Цель научного поиска сосредотачивается на определении, систематизации и характеристике субъектов конструирования маргинальности. Основой для такой аналитической деятельности является понимание этапов процесса маргинализации. Сам процесс маргинализации может разворачиваться по двум векторам: снаружи и изнутри. При развертывания процесса маргинализации изнутри маргинальный статус индивида определяет общество. При этом задействованы такие субъекты конструирования маргинальности: 1) лица, которые участвуют в процессах выработки социальных норм и духовных ценностей; 2) лица, которые участвуют в распространение сложившихся норм и ценностей; 3) лица, в своей деятельности закрепляют социальные барьеры, ограничивая маргинала в правах и вытесняя его из "основного" общества. При условии, что процесс маргинализации движется по вектору изнутри, ведущим субъектом конструирования маргинальности становится сам индивид и его ближайшее окружение, которое является для него психологически значимыми.

Ключевые слова: маргинальность, субъект, конструирования, агент, нормы, ценности, потребности.

* * *

УДК 1:316+165

Сақун А. В.
кандидат філософських наук, доцент кафедри
філософських і правових дисциплін, Донецький
національний університет економіки
і торгівлі ім. Михайла Туган–Барановського
(Україна, Донецьк), gileya.org.ua@gmail.com

ДИСКУРС СУЧАСНОСТІ В ПРОСТОРІ СОЦІАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ

Розглядається проблема "сучасності", в якій відбувається розвиток всіх сфер соціальності, включаючи науку, освіту, культуру. Показано, що по своєму змісту сучасність є якісна характеристика життєдіяльності людей. Дослідження "сучасності" здійснюються в полі "культурних" та "акультурних" теорій, в яких формується розуміння онтологічної єдності світу. Незначеність сучасності підвищує роль науки, інноваційних технологій, розуму. Стає необхідною нова інтеграція соціально-гуманітарних наук, яка подолає недоліки попереднього суспільствознавства.

Ключові слова: сучасність, соціальність, культура, мислення, проект, розум, історія.

Дослідження науки, політики, освіти, культури та інших сфер соціального життя людини актуалізує проблему "сучасності", яка постає в двох аспектах. В першу чергу, сучасність співмірна зі свободою – суджень і самостійного вибору, автономністю стосовно усталених традицій, від домінуючого впливу соціальних і політичних інститутів. Динамізм, мобільність, раціональність, активність як атрибутивні риси сучасності, в кінцевому рахунку витікають з цієї свободи. Разом з тим сучасність постає сукупністю жорстких стандартів, недотримання яких приводить до втрати соціального положення і культурного статусу. Але чи є розумними ці суворі вимоги-імперативи – в прагненні до тих чи інших цінностей, в моді, в стилі спілкування, в політичному виборі тощо?

Проблема свободи завжди була і залишається в центрі уваги філософських досліджень. На питання про джерела і природу свободи чітка відповідь відсутня. В самій природі, без людини та її свідомості, мислення, пізнання і діяльності, свободи немає, а існують лише каузальні зв'язки та інші детермінації. Традиційне розрізнення свободи як діяльності і свободи як хотіння (волі) показує, що в першому випадку свобода зводиться до каузальності, і тоді вона постає як влада. В другому випадку, власне свободи, вона постає виразом осмислення і самоудосконалення. Свобода – поняття не фізичне, а ноуменальне (трансцендентне). Ноуменальність свободи є виразом суто людського виміру буття, оскільки саме людина є носієм свободи – духовного начала.

Свободу чи примус несе сучасність – питання, яке значиме не лише для окремої людини, але й для суспільства, особливо для українського, в якому модернізація (осучаснення) стало життєвою проблемою для більшості населення. В зв'язку з чим потрібно розглянути проблему: чи правомірно ототожнювати сучасність з певним позитивним змістом, яким би він не був (ринок, представницька демократія, індустріальна технологія, трансформація свідомості), або сучасність потрібно розуміти як проблему і виклик, результатом яких можуть бути самі різні інститути, процедури, норми, погляди? Якщо виходити з другого, то примусовість сучасності полягала б в тому, що цей виклик неможливо ігнорувати. Однак свобода і була б відповіддю на нього (виклик) і полягала б вона саме в знаходженні способів

спільно вирішувати проблеми, в тому числі й такі, котрі при “позитивно–змістовному” розумінні сучасності протиставили її в якості “сучасного” і “несучасного” [3, с. 20].

Для виявлення поставлених проблем потрібно дослідити тенденції та альтернативи версій проблеми “сучасності”, існуючих в соціокультурній практиці та концептуальних конструкціях. В даному контексті потрібно виокремити два типи теорій сучасності – “культурні” та “акультурні” [11, с. 207]. Термін “акультурні” повинен зафіксувати деякі особливості теорій, що належать до даного типу. Так, “акультурна” ідея вестернізації включає в себе декілька важливих передумов. По–перше, *універсалістське* уявлення про закони історії, які “так” чи “інакше”, “раніше” або “пізніше”, але обов’язково здійснюються в різних країнах і народах. По–друге, *телеологічне* уявлення про стадії та цілі історії, про певний “пункт призначення”, до якого повинні “так чи інакше” прийти всі, якщо вони не хочуть опинитися “за бортом” сучасності. По–третє, *детерміністське* уявлення про “механізми розвитку”, котрі зводять в ранг всезагальної теорії опис кореляцій і співставлення процесів перетворення, що відбуваються в певні періоди історії. Універсалізм, телеологія і детермінізм є трьома методологічними характеристиками “еволюціонізму” і прогресизму XIX ст., що складають “концептуально–світоглядну основу “акультурних” теорій модернізації, інновацій і сучасності” [3, с. 21].

Однак сьогодні поняття “сучасність” має нові інтродукції розуміння. В цьому аспекті сучасність – і для “культурних”, і для “акультурних” пояснюючих її теорій є не хронологічна рубрикація, вона не тотожна “теперішності”, існування в “наш час” є не достатня і навіть не важлива ознака “сучасності”. По своїй суті сучасність є певна якісна і змістовна характеристика життєдіяльності людей. Для “акультурних” теорій це характеристика певного набору інститутів і процедур, ототожнюваних з сучасністю і являючих собою опис і характеристики її теперішніх практик. Для “культурних” теорій сучасність – це проблема, яку можна подати як проблему співмірності індивідуальної свободи і соціального порядку. Зазначимо, що вищими цінностями культури виступають такі абстрактні категорії, як “істина”, “добро”, “краса”, які на відміну від інших цінностей мають трансцендентний характер. Вказані цінності, не будучи даними в цьому світі в своїй повноті, тим не менше, виступають потужними регулятивами людського життя. Хоча найбільш потужним регулятивом виступає головна трансцендентна цінність – свобода. Вона – єдина умова адекватного сприйняття і осягнення реальності, остаточна реалізація внутрішньої гармонії індивіда і найвищий вираз подолання його “Его”, що відтворює єдність зовнішньої і внутрішньої реальності. На шляху до свободи долаються “самозвані крайнощі як індивідуалізму, так і колективізму, применшуючи буття або в неосудності людинобожжя, або в неосудності *das Man*. В кінцевому рахунку людська сутність і є свобода, яка вічно чекає за порогом людської визначеності світу” [7, с. 27–28], – вважає Г.Тулльчинський.

Вказана проблема виникає в різних культурно–історичних, духовних контекстах (країн, регіонів, епох)

внаслідок різних обставин як виклик їх існуванню, і разом з тим як небачена раніше можливість їх розвитку. Вона є не бажана мета, але сувора необхідність, з якою потрібно певним чином рахуватися. Спроби досягти цього були самими різними з точки зору інституційних змін, мобілізація тих чи інших матеріальних і духовно–символічних ресурсів, внутрішньополітичних колізій та міжнародних альянсів. Множина цих спроб та їх наслідки обумовили несхожість траєкторій і цивілізаційного поступу різних країн та суспільств, тобто полілінійність і різновекторність історії в спільному полі сучасності, утвореному необхідністю вказаної проблеми. Завдання її зрозуміти і осмислити постає перед кожним, хто з нею зустрічався. При такому підході лише ті інститути і процедури можуть вважатися “сучасними”, які дозволяли “вирішити” цю проблему, якими б вони не були по змісту і структурі, і вони можуть вважатися такими в тій мірі, в якій вони відіграють цю роль. Очевидно, що динаміка проблеми “сучасності” може “консервувати” або, навпаки, “актуалізувати” ті чи інші інститути й процедури. Властивість бути “сучасним” належить їм не субстанційно, а суто функціонально і контекстуально, що свідчить про “непродуктивність і деструктивність імітації будь–яких зразків, якщо не вияснена їх функціональна доцільність в даному культурно–історичному контексті з точки зору поєднання індивідуальної свободи і порядку” [3, с. 22].

Тривалий час полілінійність сучасної історії існувала скоріше “латентно”, що на практиці приводило до розуміння модернізації як вестернізації. Але в другій половині минулого століття такі судження почали перетворюватися в архаїзм, який А.Тойнбі назвав “поглядом на історію... на “до–Васко–до–Гамівському рівні” [6, с. 52]. Цей погляд викликаний не розумінням того, що “західній людині було призначено історичне досягнення – здійснити щось не просто для себе, але для всього людства, щось настільки велике, що наша власна провінціальна історія буде поглинена результатами цього звернення. Роблячи історію, ми перевершили власну історію” [6, с. 66]. Саме тому люди європейської цивілізації повинні “напружити своє уявлення і силу волі, щоб вирватися з темряви локальної тимчасової історії наших країн та культур і привчити себе до синоптичного погляду на історію в цілому” [6, с. 68], – підкреслював А.Тойнбі.

Таким чином, “культурні” теорії пояснюють виникнення і розвиток сучасності в категоріях культури, тобто прослідковують зміни в розумінні того, що є “благо”, “людина”, “природа”, “суспільство” як смислові принципи організації людського співжиття. В свою чергу “акультурні теорії описують модернізацію і сучасність в поняттях, які є нейтральними по відношенню до культури, що розглядається. Вони відображують не її власну зміну з одного стану в інший, а здійснення деяких закономірностей, принципів або формування певних універсальних інститутів, здатних трансформувати будь–яке “традиційне” суспільство і те, що приходить йому на зміну. Такими закономірностями, принципами та інститутами можуть бути “індустріалізація”, “демократизація”, “наукова раціональність”, “інформаціоналізація”, “технологізація” тощо [4, с. 5]. Вони можуть братися і використовуватися в різних комбінаціях.

Реалізація вказаних закономірностей обумовлює процес модернізації, який здійснює перехід до сучасності. Перша модернізація була здійснена Заходом при його переході від доіндустріального суспільства (Нового часу). Сформувався унікальний тип органічно-інноваційного розвитку, при якому джерело розвитку було внутрішнім, зміни здійснювалися органічно, на основі власних потреб, історичної долі. Духовні, ментальні, культурні передумови полягали в тому, що виникла цілораціональність, трудова етика, набули розвитку науки і технології, виникла і стала повсюдно визнаною ідея прогресу. В результаті визначилися основні фундаментальні принципи сучасного соціуму: перевага інновацій над традицією; світський характер соціального життя; демократія і демократичні інститути влади; персональність; масова освіта; набув свого значення одержаний статус; активний діяльний психологічний склад; надання переваги точним наукам по відношенню до світоглядних [8, с. 4].

Необхідно зазначити, що “культурні” теорії не ігнорують зміни епох та інститутів. Але оскільки те чи інше осмислення і доцільність властиві будь-яким соціально значимим діям людини, остільки нові інститути як організовані комплекси їх дій можуть виникати і функціонувати в процесі модернізації лише при умові їх розуміння людьми, лише відповідаючи певним схемам смислів і значень, на які ці люди сподіваються і якими володіють. Такі смисли і значення оформляють і спрямовують наміри людини, а також одночасно надають певну цінність тим чи іншим “зовнішнім” умовам і обставинам її існування. Тільки завдяки цьому вони “розуміються”, тобто до них можлива та чи інша людська дія і соціальний вплив.

Культурні символи, смисли, значення (в першу чергу відповідні вимогам сучасності) і виступають тим, що опосередковує взаємодію людей та умов їх життя. В цьому опосередкуванні, в неможливості звести дії людей до детермінації матеріальними умовами міститься спільна умова їх свободи. Разом з тим “культурні” теорії сучасності не ставлять дилему “смисли (символи) або інститути” в якості визначальної характеристики сучасності. Вони лише вказують на необхідність розуміння того, як і в чому змінилися смисли (символи) даної культури, наукової парадигми соціального явища, тим самим перетворюючись в другу (іншу) культуру, парадигму, соціальність, з точки зору забезпечення ними спільного життя і діяльності людей. Такого роду перетворення виступає необхідною передумовою становлення нових інститутів сучасності.

Теорії сучасності, які ми називаємо “культурними”, не корелюються до історії “ідей”. Наукові уявлення, погляди, вчення фіксують і рефлексивно артикулюють те, що вже відбулося, яке “соціологія знання” називає “повсякденним знанням”, його певним чином розподіленим “соціальним запасом” [1, с. 91]. Якщо інтеграцію інституціонального порядку розуміти “в термінах “знання”, яке знаходиться у його членів, це означає, що аналіз цього “знання” є істотним для інституціонального порядку, який розглядається. Важливо підкреслити, що при цьому мова не йде лише виключно або переважно про складні теоретичні системи, які слугують легітимаціями інституціонального порядку. Звичайно, теорії також потрібно приймати в розрахунок.

Але теоретичне знання – лише невелика і зовсім не сама важлива частина того, що вважається знанням в суспільстві. Теоретично складні легітимації виникають в певний момент історії інституціоналізації. Знання, яке має першочергове значення для інституціонального порядку, – це пролог теоретичного знання. І в сумі воно являє собою все те, що “кожний знає” про соціальний світ – це сукупність правил поведінки, моральних принципів і настанов, прислів’я і приказки, цінності та вірування, міфи і тому подібне, для теоретичної інтеграції яких потрібні значні інтелектуальні зусилля” [1, с. 109], – зазначають П.Бергер і Т.Лукман.

Якщо не брати за основу розпад “онтологічної єдності світу” К.Мангейма, то ті зміни смислів і значень, в яких “культурні” теорії сучасності бачать передумову і форми її приходу, не потрібно розуміти в якості “проекту”, чієїсь усвідомленої і на щось певне спрямованої діяльності. Мова йде про дуже важливий момент: чи мають сучасність і модернізація певний встановлений вектор розвитку, отже, певні нормативні та інституціональні характеристики, котрі забезпечують рух по цьому вектору. Відмова від уявлень про “вектор сучасності” означає і відмову від розуміння її теперішнього стану як “незавершеного проекту” [9, с. 83], запропонованого Ю.Габермасом.

Сутність “незавершеного проекту” полягає в самозруйнуванні “проекту Просвітництва”, що говорить про завершення сучасного періоду, спадкоємцями якого ми є. Однак це не означає, що “просвітницький розум”, який потерпів поразку, можна рахувати як єдино можливий і при тому власне сучасний розум. Більш доцільніше вважати, що “просвітницький розум”, який в свій час був адекватним тим формам, в яких виступала проблема сучасності, перестав бути адекватним її новим формам. Виходячи з цього, сучасність в контексті модернізації постає насамперед історично обумовленою еволюцією форм розуму, зміною його типів, в процесі якої розум звільняється від власної монологічності, від власних метафізичних основ, нарощує здатність запитувати, критикувати і трансформувати власні підґрунтя. Ті основи, які на більш ранньому етапі еволюції розуму поставали “природними” і самоочевидними, на новому етапі підлягають “рефлексії” і знаходять підтвердження або заперечення вже в якості власних продуктів і “покладань” розуму. Ці нові “продукти” також можуть з часом “застигати” і приймати образ “природних” самоочевидностей. І тоді розум на черговому етапі знов приступає до роботи по “денатуралізації”, по виявленню їх історичного походження і ствердження свого права ревізувати і трансформувати їх.

В умовах сучасності розум змушений бути законодавчим. Зокрема, межа індивідуальності, окреслена новоєвропейською метафізикою і практикою нашої ранньої сучасності обособлює в якості самотності людини зовсім не те, що обособлювало межі індивідуальності в античності. Новоєвропейська метафізика надає “аскетичне і мінімальне” визначення індивіда, зводячи його до “природно даним” біологічному тілу і раціональному мисленню. Все інше – “властивості”, точніше “належності”, які можуть відчужуватися, абстрагуватися, як, наприклад, робоча сила, громадянство, сім’я, переконання і пріоритети. Це

і є “суверенний індивід” метафізики і раннього лібералізму, соціологічна проекція декартівського *cogito*, який “подібно Богу практикує безумовну свободу вибору”, але позбавлений будь-яких “соціальних зв’язків, обставин і минулого” [10, с. 305]. Ця індивідуальність постає історичним конструктом, породженим часом.

З цього випливає те, що “розум” і сучасний соціум визнає свою постійну належність “радикальній недетермінованості” і невизначеності, свою “вічну” нескінченність, неможливість досягнення “істини”, досконалості і спокою. Оскільки “істина” як можливість і дійсність спільного буття людей знаходиться не в “розумі”, а в експериментально встановлюваній взаємодії між “розумами”, які в сучасності знаходять реалізацію в політиці, культурі і науці. “Розумність розуму” знаходиться тільки в успішності експерименту вільної взаємодії автономних розумів, а не у вічних сутностях, які метафізична філософія виявила незалежно від реалій політики і науки в “об’єктивній онтології світу”, або в метафізичних глибинах універсального *cogito*. Тому сьогодні філософія цілком орієнтована на сучасність, в якій головна роль належить науці та її інноваційним технологіям. В силу чого можна констатувати той спосіб мислення, який “не дозволяє речам бути”, а прагне речі перетворити або “підкорити нашим цілям” [4, с. 6].

Безумовно, вирішальна роль в становленні нового способу мислення належить суспільствознавству, яке визначає основні напрями становлення сучасності, котра, як ми вже зазначали, оприявлюється сьогодні через науку. В зв’язку з чим потрібно акцентувати увагу на становленні наукового суспільствознавства і структур соціального відтворення суспільств індустріального типу. Саме вони мають потребу в інтенсивному розвитку науки як основи свого добробуту і прогресу. Розвиток наукових структур та їх включення у виробничо-економічну і правову сфери приводить до деіндивідуалізації суспільного життя, поскільки у вказаних сферах починають домінувати зв’язки та еталони, які співставляють абстрактно-соціальні якості людей, і відповідно “жертвують” їх індивідуальністю. Відбувається виявлення чітких відмінностей формально-соціального та приватно-індивідуального життя людей. Великі підсистеми суспільства – виробництво, право, освіта, наука, політика, культура орієнтовані на використання й примноження формально-соціальних аспектів буття індивідів. Їх приватно-індивідуальне життя опиняється “по ту сторону” жорстких соціальних структур, але залишається в “полі” суспільствознавства (філософії) завдяки уявленням, які не підлягають стандартам абстрактної науковості та формальної соціальності, а також поза наукової рефлексії життя, традиційної культури та релігійності [4, с. 6–7]. Саме тут виникає проблема “сучасності”.

Як зазначалося, на її формування вирішальний вплив здійснює науковий підхід, який концептуалізує соціально-філософські науки загалом. Виростаючи з певної суспільно-практичної основи, вони виражають і пояснюють її структурність: предмети і методи дисциплін “йдуть” за логікою відтворюваних соціальних зв’язків, фіксують домінуючі типи діяльності, потім доповнюють, зрештою окреслюють їх

розмежування і взаємозв’язки. В співставленнях і протиставленнях дисциплін наукового пояснення реальності знаходять вираз практичні розмежування форм соціальних зв’язків і типів діяльності людей, які характеризують теперішній (сучасний) стан життя людини і суспільства. Виявлення предметності наукового характеру дисциплін, соціально-філософського характеру, за допомогою яких визначається сучасність, постає не лише наслідком свідомої методологічної роботи мислителів і вчених, але й результатом відтворення певної структури соціальності (“логіки речей”). Так, економічна наука в своєму прагненні до об’єктивності ігнорує індивідуальну активність і особистісну мотивацію. Філософія, в пошуках універсального інструменту пізнання світу і людини, абстрагується від її внутрішніх особливостей, анулюючи до всезагальної сили розуму (духу). Психологія, фіксуючи предмет своїх особливих досліджень, починає з елементів психіки людини, абстрагованих від предметно-змістовних аспектів її діяльності. В результаті людська суб’єктивність розглядається у вимірі спонтанності, не обумовленої фактами сучасних соціальних взаємодій. Соціальна філософія і політика в даній ситуації прагне виявити об’єктивні “механізми” суспільних взаємодій, тим самим “розглядаючи вплив індивідів на соціальні структури, форми самореалізації і самоствердження індивідів в суспільстві як другорядні” [4, с. 7].

Зрозуміло, що класичне розуміння модернізації є надзвичайно раціональним, воно вимагає взаємного узгодження всіх параметрів, які змінюються при переході від традиційного суспільства до сучасного. Зокрема, в основі сучасного дискурсу виокремлюються два підходи: поняття “свободи” повинно бути замінене поняттям “блага”; поняття “прав індивіда” повинно бути витіснено поняття “групових прав”. Перший аспект витікає з того, що той, хто не може перетворити свободу в благо, готовий визнати, що не гідний свободи, тим не менше хоче мати блага і наполягає на цьому. Друга теза пов’язана з тим, що ті, хто вимагає благ, як правило, є певними групами – етнічними, національними, релігійними, мовними. Ці групи сильно відрізняються по своїм колективним уявленням і культурі від середнього класу, який увійшов в соціальний контракт, досяг схожого розуміння по питанням моралі і образу життя, складаючи в цих країнах більшість населення. До головних соціальних благ належать класи речей, необхідних для реалізації будь-якого раціонального життєвого плану. До їх числа належать як основні права і свободи, так і прибуток, добробут, можливість реалізувати себе, соціальні передумови самоповаги людей [8, с. 15].

Поліфонічна складність соціального процесу визначає рівень сучасності, яка визначається не лише “стихийною логікою” розподілу праці. З позиції такої логіки виявляються протилежні аспекти соціального відтворення, які онтологізуються, перетворюються в особливі об’єкти, які потім розглядаються в їх сукупності, як соціальна реальність (“життя людей”), вихідна для наукового аналізу сучасності. Прикладом такого аналізу сучасності є спроба обґрунтування специфіки суспільствознавства на противагу натуралістично спрямованому пізнанню. Орієнтація на

опис соціально-історичних явищ і подій в їх конкретності, цілісності, індивідуальності спираються на сучасні методологічні процедури, які визначають нові пріоритети життя. Через них фактично обґрунтовується принцип “взаємовиключаючого взаємодоповнення”, яке визначило нову гуманітарну науку, котра знаходить свій концентрований вираз у соціально-гуманітарному пізнанні, в першу чергу у філософії.

Список використаних джерел

1. Бергер П. Социальное конструирование реальности / П.Бергер, Т.Лукман. – М.: Медиум, 1995. – 322 с.
2. Гидденс Э. Последствия современности / Э.Гидденс. – М.: “Праксис”, 2011. – 352 с.
3. Капустин Б.Г. Современность – как принуждение и как свобода / Б.Г. Капустин // Вопросы философии. – 1998. – №4. – С. 19–39.
4. Кемеров В.Е. Концепция радикальной социальности / В.Е. Кемеров // Вопросы философии. – 1999. – №7. – С. 3–13.
5. Меськов В.С. Мир информации как тринитарная модель Универсума / В.С. Меськов, А.А. Мамченко // Вопросы философии. – 2010. – №5. – С. 59.
6. Тойнби А.Дж. Цивилизация перед судом истории / А.Дж. Тойнби. – М.–СПб.: Прогресс-Ювета, 1996. – 736 с.
7. Тульчинский Г.Л. О природе свободы / Г.Л. Тульчинский // Вопросы философии. – 2006. – №4. – С. 17–31.
8. Федотова В.Г. Неклассические модернизации и альтернативы модернизационной теории / В.Г. Федотова // Вопросы философии. – 2002. – №12. – С. 3–16.
9. Хабермас Ю. Модерн – незавершенный проект / Ю.Хабермас // Вопросы философии. – 1992. – №4. – С. 81–92.
10. Lefort C. The Political Forms of Modern Society. – Cambridge: Polity Press, 1986.
11. Taylor C. Modernity and the Rise of the Public Sphere. In.: The Tanner Lectures on Human Values, 14. – Salt Lake City: Univ. of Utah Press, 1995. – P.205–220.

References

1. Berger P. Social'noe konstruirovaniye real'nosti / P.Berger, T.Lukman. – M.: Medium, 1995. – 322 s.
2. Giddens Je. Posledstvija sovremennosti / Je.Giddens. – M.: “Praksis”, 2011. – 352 s.
3. Kapustin B.G. Sovremennost' – kak prinuzhdenie i kak svoboda / B.G. Kapustin // Voprosy filosofii. – 1998. – №4. – S.19–39.
4. Kemerov V.E. Konceptija radikal'noj social'nosti / V.E. Kemerov // Voprosy filosofii. – 1999. – №7. – S.3–13.
5. Mes'kov V.S. Mir informacii kak trinitarnaja model' Universuma / V.S. Mes'kov, A.A. Mamchenko // Voprosy filosofii. – 2010. – №5. – S.59.
6. Tojnbi A.Dzh. Civilizacija pered sudom istorii / A.Dzh. Tojnbi. – M.–SPb.: Progress-Juveta, 1996. – 736 s.
7. Tul'chinsk'ij G.L. O prirode svobody / G.L. Tul'chinsk'ij // Voprosy filosofii. – 2006. – №4. – S.17–31.
8. Fedotova V.G. Neklassicheskie modernizacii i al'ternativy modernizacionnoj teorii / V.G. Fedotova // Voprosy filosofii. – 2002. – №12. – S.3–16.
9. Habermas Ju. Modern – nezavershennyj proekt / Ju.Habermas // Voprosy filosofii. – 1992. – №4. – S.81–92.
10. Lefort C. The Political Forms of Modern Society. – Cambridge: Polity Press, 1986.
11. Taylor C. Modernity and the Rise of the Public Sphere. In.: The Tanner Lectures on Human Values, 14. – Salt Lake City: Univ. of Utah Press, 1995. – P.205–220.

Sakun A.V., Ph.D., assistant professor of philosophical and legal disciplines, Donetsk National University of Economics and Trade Tugan-Baranovsky (Ukraine, Donetsk), gileya.org.ua@gmail.com

Discourse of modernity in space of social cognition

The paper reveals the problem of modernity where all social spheres, including science, education and culture, develops. It is shown that modernity in its content is a qualitative characteristics of human activity. The research of “modernity” are made in the “cultural” and “incultural” theories, that form an understanding of the ontological unity of the world. Uncertainty of modernity increases the role of contemporary science, innovation and intelligence. It becomes necessary a new inte-

gration of social and human sciences, which overcomes the disadvantages of previous social science.

Keywords: *modernity, sociality, culture, thought, project, reason, history.*

Сакун А.В., кандидат философских наук, доцент кафедры философских и правовых дисциплин, Донецкий национальный университет экономики и торговли им. Михаила Туган-Барановского (Украина, Донецк), gileya.org.ua@gmail.com

Дискурс современности в пространстве социального познания

Рассматривается проблема “современности”, в которой происходит развитие всех сфер социальности, включая науку, образование, культуру. Показано, что по своему содержанию современность является качественной характеристикой жизнедеятельности людей. Исследование “современности” осуществляется в поле “культурных” и “акультурных” идей, в которых формируется понимание онтологического единства мира. Неопределенность современности повышает роль науки, инновационных технологий, разума. Становится необходимой новая интеграция социально-гуманитарных наук, которая преодолет недостатки предыдущего обществознания.

Ключевые слова: *современность, социальность, культура, мышление, проект, разум, история.*

* * *

УДК 930.1

Масаев М. В.

доктор философских наук, доцент, заведующий лабораторией факультета социокультурной деятельности и музыкального искусства, Крымский университет культуры, искусств и туризма (Украина, Симферополь), mikhail-masaev@yandex.ru

ФЕНОМЕН ДЕМОКРАТИИ В КОНТЕКСТЕ БАЗОВЫХ ПРОБЛЕМ СОЦИАЛЬНОЙ ФИЛОСОФИИ (ФИЛОСОФСКО-ИСТОРИЧЕСКИЙ И СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ)

Исследовав сущность такого ставшего символическим понятия как демократия, автор пришел к выводу, что скрывающееся под этим понятием явление органически присуще талассократическим индивидуалистическим обществам западной культуры с господством частной собственности и совершенно чуждо теллуократическим коллективистическим обществам восточной культуры с общественной собственностью. Поэтому демократия стала символом и знаменем борьбы за капиталистическое переустройство как феодальных, так и социалистических обществ.

Ключевые слова: *символ, демократия, капиталистическое переустройство, философско-исторический аспект.*

(статья друкується мовою оригіналу)

**Истина не пришла в мир обнаженной, но она пришла в символах и образах. Он не получит её по-дрозову [1, с. 404].
Иисус Христос**

У человеческого общества в исторической и социокультурной ретроспективе было достаточно много проектов организации социума в направлении так называемого его идеального обустройства, компромиссного сочетания в обществе интересов различных слоев, групп, классов и т.д.

Однако, по большому счёту, в своём историческом и социокультурном развитии человеческий социум балансирует между двумя полюсами, которые притягивают две тенденции, два вектора стремления общественных ориентиров, а именно – диктатуры и демократии.

Таким образом, о демократии действительно можно говорить именно в контексте главных проблем социальной философии, приобретающих злободневный, актуальный характер.

Поскольку феномен демократии в контексте базовых проблем социальной философии в настоящее время стал доминантным как универсальный ориентир так называемых “идеальных” организационных устремлений